

Nr 288.

Godkänd av första kammaren den 5 juni 1924.

Godkänd av andra kammaren den 5 juni 1924.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 20 angående försvarsväsendets ordnande och nr 21 med förslag till värnpliktslag ävensom vissa i dithörande ämnen väckta motioner.

(Särskilda utskottets utlåtande nr 2 och memorial nr 3.)

Till Konungen.

1:o) Uti särskilda till riksdagen avlätna, den 1 februari 1924 dagtecknade propositioner, nr 20 och 21, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av de vid nämnda propositioner fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit

dels uti propositionen nr 20, att riksdagen — under förutsättning av bifall till det förslag till ny värnpliktslag, som innehålles i ovanberörda proposition nr 21 — ville bifalla vad Eders Kungl. Maj:t i fråga om försvarsväsendets ordnande föreslagit,

dels ock uti propositionen nr 21, att riksdagen måtte antaga vid propositionen fogat förslag till värnpliktslag.

Riksdagen får anmäla, att Eders Kungl. Maj:ts förevarande propositioner icke vunnit riksdagens bifall.

2:o) I fråga om ersättningsbyggnad av krigsfartygsmateriel får riksdagen, som beträffande de fartygstyper, vilka böra anskaffas, ansluter sig till Eders Kungl. Maj:ts förslag, anmäla, att riksdagen — under betonande av att riksdagen därmed icke tagit slutgiltig ståndpunkt till de närmaste årens nybyggnadsprogram för flottan — beslutit, att ersättningsbyggnad av krigsfartygsmateriel, omfattande nybyggnad av två jagare, två torped-undervattensbåtar och två motortorpedbåtar, skall äga rum under tiden 1924—1929.

3:o) Uti Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 20 föreslås vissa åtgärder till förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning. Sålunda förordas utbytande av benämningen underofficerare mot benämningen *sekundofficerare* och inrättande av en ny tjänstegrad, vars innehavare skulle erhålla titeln *sekundlöjtnanter* med tjänsteställning efter löjtnanter. Den nya graden avses att huvudsakligen tilldelas förrådsförvaltare. Vidare föreslås, att fänriks tjänstegrad tillägges fanjunkare och styckjunkare, vilka därvid med bibehållande av sina nuvarande titlar skulle räkna tjänsteställning i förhållande till fänrikar efter data för fullmakter resp. konstitutorial. Med avseende å sergeanters tjänsteställning ifrågasattes däremot icke någon förändring.

Beträffande denna fråga har riksdagens vederbörande utskott anfört, bland annat, följande:

»Utskottet kan icke anse Kungl. Maj:ts förslag i förevarande fråga vara ägnat att giva densamma en tillfredsställande lösning. Sålunda synes det ofrånkomligt, att underlöjtnantsgradens avskaffande väsentligen skulle upphäva verkan av de av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärderna till förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning. Men även detta frånsatt, torde berörda åtgärder icke vara tillräckliga för sitt ändamål. Underofficerarnas högre ålder och praktiska erfarenhet synas väl motivera, att de i större omfattning och högre grad, än Kungl. Maj:t föreslagit, erhålla förbättrad tjänsteställning i förhållande till de yngre officerarna. Enligt utskottets förmenande skulle en tillfredsställande ordning härutinnan ernås, därest

1) den nuvarande fänriks- och underlöjtnantsgraden uppdelades på två grader, en lägre för fänrikar och en högre för underlöjtnanter,

2) sergeanter efter erhållen fullmakt tilldelades fänriks tjänstegrad med tjänsteställning i förhållande till fänrikar efter data för fullmakter (konstitutorial),

3) fanjunkare och styckjunkare erhöle underlöjtnants tjänstegrad med tjänsteställning i förhållande till underlöjtnanter efter data för fullmakter, samt

4) förrådsförvaltare och med dem likställda erhöle löjtnants tjänstegrad med tjänsteställning efter löjtnanter.

Utskottet förutsätter härvid, att angivna omläggning av tjänstegrader och förändringar i tjänsteställning icke föranleda rubbning i nu utgående avlöningsförmåner, samt att sergeanter och fanjunkare alltjämt bibehålla sina nuvarande titlar.

Med hänsyn till förevarande frågas art och svårigheten för utskottet att i frågans nuvarande läge överblicka alla med dess lösning i angivna riktning förenade konsekvenser, anser sig emellertid utskottet icke kunna tillstyrka dess avgörande nu.»

I förvissning om att behörigt beaktande kommer att skänkas åt ovan omförmälda, av utskottet angivna riktlinjer för förevarande frågas lösning får riksdagen anmäla, att riksdagen beslutit hos Eders Kungl. Maj:t an-

hålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte för nästkommande års riksdag framlägga nytt förslag till förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning.

4:o) I anledning därav att Svenska underofficersförbundet i yttrande över försvarsrevisionens betänkande föreslagit det nuvarande rekryteringssystemets ersättande med ett system grundat på antagning av befälselever med viss kortare tids provtjänstgöring, innan fast anställning ägde rum, och anordnande av en 2-årig underofficersskola jämte särskilda kurser för bibringande av realskolekompetens, uttalas i propositionen nr 20, att all anledning vore att betvivla, att en sådan anordning skulle erbjuda någon som helst säkerhet för en tillfredsställande manskapsrekrytering. På grund härav och av andra angivna skäl har Eders Kungl. Maj:t funnit berörda förslag icke böra föranleda någon åtgärd.

Av kostnads- och andra skäl har Eders Kungl. Maj:t ej heller funnit sig böra, åtminstone för närvarande, följa ett av chefen för generalstaben i hans s. k. besparingsförslag framställt förslag om anordnande av en 2-årig militär mellanskola, avsedd att genomgå före den egentliga militäransättningen och bibringa kunskaper bland annat i samma ämnen som kommunal mellanskola.

Riksdagen, som anser det vara en angelägenhet av största vikt, att åtgärder vidtagas till höjande av manskapets och därmed även underofficerarnas utbildning, finner emellertid såväl Svenska underofficersförbundets förslag om införande av ett anställningssystem grundat på antagning av befälselever som chefens för generalstaben förslag om anordnande av en militär mellanskola vara väl förtjänta att göras till föremål för ytterligare allsidig prövning.

Riksdagen får därför anmäla, att riksdagen beslutit hos Eders Kungl. Maj:t anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad utredning rörande åtgärder till höjande av det fast anställda manskapets utbildning, i syfte att förbättra manskapsrekryteringen, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill nämnda utredning må föranleda.

5:o) Med avseende å frågan om underbefäls och underofficerares befordran till officerare och reservofficerare har Eders Kungl. Maj:t — under uttalande att principiellt sett möjlighet borde finnas för underbefäl och underofficerare att vinna inträde på officersbanan — av i propositionen nr 20 närmare angivna skäl funnit sig för närvarande icke kunna föreslå annan åtgärd i sådant syfte än beviljande av studiestipendier till därav förtjänta underbefäl och underofficerare för att förhjälpa dem att avlägga för anställning som officer erforderliga kunskapsprov. Dylika stipendier borde i regel kunna utdelas till en och samma person under flera år i följd och jämväl under tiden för vistelsen vid krigsskolan. De borde erhålla en storlek av minst 1,200 kronor och kunna åtnjutas ända till fyra år i följd. Beräknades årligen sammanlagt 10 underbefäl och underofficerare kunna medelst studiestipendier erhålla möjlighet att genomgå krigsskolan för befordran till officer, borde anslagets storlek således be-

stämmas till minst 48,000 kronor. Åt Eders Kungl. Maj:t borde uppdragas att meddela närmare bestämmelser angående det sätt, varpå frågan sålunda borde ordnas.

Såsom i Eders Kungl. Maj:ts proposition framhålles, lärer icke mer än en mening råda därom, att principiellt sett underofficerare och underbefäl böra äga möjlighet att vinna inträde på officersbanan. I fråga däremot om de åtgärder, som böra vidtagas för att främja denna möjlighet, äro meningarna så mycket mera delade. Eders Kungl. Maj:t anser det icke tillrådligt att till förmån för underbefäl och underofficerare meddela eftergift beträffande nu gällande fordringar för vinnande av officerskompetens. I stället föreslår Eders Kungl. Maj:t utdelande av stipendier till sådana av nämnda personalgrupper, som visat sig därav förtjänta och vilja inhämta stadgat kunskapsmått för inträde vid krigsskolan. Vad härutinnan föreslås anser sig riksdagen givetvis böra understödja. Men i likhet med åtskilliga motionärer finner riksdagen det önskvärt, att de intressen, det här gäller, tillgodoses på ett mera verksamt sätt, än som genom blott och bart ett bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle bliva fallet. Olika motionärer hava härutinnan anvisat olika vägar. Sålunda skulle enligt vissa motionärers förslag möjlighet öppnas för underofficerare att utan inhämtande av eljest stadgad officerskompetens vinna befordran till subalternofficer och kapten. Något annorlunda utformad har samma tanke framförts av en annan motionär. Övriga motionärer åter synas avse en omläggning av kompetensvillkoren för officersanställning i allmänhet i syfte att göra officerskallet tillgängligt för en var med håg och fallenhet därför. Om och i vad mån det ur försvarsväsendets synpunkt kan vara lämpligt att beträda den ena eller den andra av dessa vägar, tilltror sig riksdagen icke att på grundval av nu föreliggande material bedöma.

På grund härav och med hänsyn till det samband, som givetvis råder mellan förevarande fråga och spörsmålet om förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning, med avseende varå riksdagen, såsom av punkt 3:o framgår, beslutit att hos Eders Kungl. Maj:t begära ny utredning, får riksdagen anmäla, att riksdagen beslutit hos Eders Kungl. Maj:t anhålla, att Eders Kungl. Maj:t, med beaktande av vad riksdagen i ämnet anført, måtte i samband med spörsmålet om förbättrande av underofficerarnas tjänsteställning även underkasta frågan om underbefäls och underofficerares befordran till officerare och reservofficerare förnyad allsidig utredning och för nästkommande års riksdag framlägga det förslag, vartill nämnda utredning må föranleda.

6:o) Uti Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 20 (sid. 328 o. ff.) framhålles, att officersrekryteringen vid Norrbottens regemente och Bodens artilleriregemente sedan lång tid tillbaka varit högst otillfredsställande, att för vinnande av ändring härutinnan särskilda åtgärder synas böra vidtagas, samt att även beträffande underofficersrekryteringen dylika åtgärder torde vara erforderliga. Efter en redogörelse för de från olika håll till föreliggande frågas lösning

föreslagna åtgärderna uttalas i propositionen, att endast en av dessa kunde antagas med full säkerhet leda till målet, nämligen införandet av ett *på tvång grundat passagesystem*, men att en sådan anordning emellertid måste befaras medföra en ogynnsam inverkan på officers- och underofficersrekryteringen i allmänhet och därför icke nu borde ifrågasättas. I stället föreslås åtskilliga åtgärder i syfte att på frivillighetens väg säkerställa rekryteringen. Sålunda förordas, att officerare och underofficerare med vederlikar vid alla i Boden förlagda avdelningar av krigsmakten efter viss tids, förslagsvis sex års, tjänstgöring i Boden i *lönchänseende* skola äga *tillgodoräkna sig tre tjänstår, utöver vad eljest är medgivet*. Vidare föreslås beredande av möjlighet till *transport till sydligare förlagda truppförband* samt anordnande av *stipendier för från krigsskolan nytutexaminerade fänrikar, som taga anställning vid i Boden förlagda truppförband*. Slutligen ifrågasättes att tillförsäkra officerare och underofficerare med vederlikar, tillhörande i Boden, Umeå och Sollefteå förlagda truppförband och formationer, jämte deras familjemedlemmar *rätt till en årlig fri resa å järnväg till sydligare delar av landet*.

Vid övervägande av förevarande fråga har riksdagen funnit, att möjlighet till transport till sydligare truppförband bör beredas officerare och underofficerare vid i Boden förlagda truppförband och att stipendier böra utdelas till från krigsskolan nytutexaminerade fänrikar, som taga anställning vid sagda truppförband. I övrigt synes vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit böra prövas i samband med frågan om passagesystem, varom Eders Kungl. Maj:t icke lärer underlåta att verkställa slutlig och snar utredning.

Under återopande av vad riksdagen sålunda anfört får riksdagen anmäla, att riksdagen beslutit hos Eders Kungl. Maj:t anhålla, att, i samband med slutlig prövning av frågan om passagesystem, förslag till tryggnad av rekryteringen av officers- och underofficerskårerna vid de i Boden förlagda truppförbanden snarast möjligt måtte uppgöras och föreläggas riksdagen.

Stockholm den 5 juni 1924.

Med undersåtlig vördnad.
